

Jean Jacques Rousseau i ideja prirodnog odgoja

Petak, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:772437>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

BARBARA PETAK

JEAN-JACQUES ROUSSEAU I IDEJA PRIRODNOG ODGOJA

Završni rad

Pula, rujan, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

BARBARA PETAK

JEAN-JACQUES ROUSSEAU I IDEJA PRIRODNOG ODGOJA

Završni rad

JMBAG: 0303096903, redoviti student

Studijski smjer: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Filozofija odgoja i etika poziva

Znanstveno područje: Humanistička znanost

Znanstveno polje: Filozofija

Znanstvena grana: Filozofija odgoja

Mentor: doc. dr. sc. Marin Beroš

Pula, rujan, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidat za prvostupnicu _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli, _____

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. POLITIČKA UČENJA	6
2.1. Rasprava o porijeklu i osnovama nejednakosti među ljudima	6
2.2. Društveni ugovor	8
3. PEDAGOGIJA	11
3.1. Emile ili o odgoju	11
3.1.1. Prva knjiga	12
3.1.2. Druga knjiga	14
3.1.3. Treća knjiga	17
3.1.4. Četvrta knjiga	18
3.1.5. Peta knjiga	19
3.2. Razvojne faze djeteta	20
3.3. Prirodna pedagogija	22
4. ULOGA ODGAJATELJA.....	26
4.1. Prostorno okruženje	28
5. ZAKLJUČAK.....	29
6. LITERATURA	31
7. SAŽETAK	32
8. SUMMARY	33

1. UVOD

Jean-Jacques Rousseau rođen je 28.06.1712. godine u Ženevi. Bio je poznati mislilac 18. stoljeća, koji je imao veliki pedagoški, književni i politički utjecaj za vrijeme prosvjetiteljstva. Njegov utjecaj nije stao na Francuskoj ili Europi 18. stoljeća, već je vidljiv i prisutan i u današnje vrijeme. Iz biografija o Rousseau znamo da je bio pripadnik srednjeg građanskog staleža, ali da nije imao sretno djetinjstvo. Njegova majka umrla je devet dana nakon poroda te je sva briga oko malog Jean-Jacquesa spala na oca koji je po zanimanju bio urar. Otac je Rousseaua poticao na čitanje klasičnih autora kao što je, primjerice, Plutarh koji je pisao o Rimskoj Republici. U desetoj godini života Jean-Jacques ostaje i bez pomoći oca koji je pobjegao iz grada kako bi izbjegao uhićenje. S trinaest godina zaposlio se kod gravera koji ga je fizički zlostavljao, te zbog toga bježi iz grada. S petnaest godina Rousseau je upoznao razvedenu dvadesetdevetogodišnju plemkinju Françoise-Louise de Warens u koju se zaljubio i zbog koje je prešao na katoličanstvo. Ona mu je bila prijateljica, ljubavnica, pa i pomajka (zvao ju je Mama). Zahvaljujući njoj, odnosno krugu njezinih prijatelja Rousseau je dobio glazbeno obrazovanje, ali ne samo to, ona ga je i progurala u društvo intelektualaca onoga vremena. Život mu je bio pun obrata, rastrgan proturječnostima između snova i stvarnosti, razuma i srca, građanstva i divljaštva.

Godine 1749., upoznaje služavku Thérèse Levasseur koja mu je postala ljubavnica. U tom odnosu Rousseau dobiva petoro djece, ali sva budu ostavljena u sirotištu, što je u suprotnosti s njegovim odgojnim učenjima, zbog čega već za života dobiva brojne kritike da se za jedno zalaže, a drugo prakticira. Već u prvim njegovim djelima naziru se obrisi onoga za što se zalagao na području odgoja. Dakle, svojim prvim esejem "Rasprava o znanosti i umjetnosti" Rousseau je privukao veliku pozornost na svoja promišljanja i pritom stekao svjetsku slavu. Naime, pedesetih godina 18. stoljeća Akademija u Dijonu objavila je natječaj za esej o učincima renesanse na opći ljudski moral, odnosno pridonose li napredak znanosti i umjetnosti moralnom napretku čovječanstva. Rousseau je objavio "Raspravu o znanosti i umjetnosti" kao odgovor na natječaj Akademije u Dijonu te pritom pobijedio, iako je njegovo mišljenje o uzaludnosti umjetnosti bilo vrlo kontroverzno. Prema Rousseau, svaki napredak u znanosti, umjetnosti, tehnici i gospodarstvu znači gubitak izvorne ljudskosti, zajedničke sreće i sklada. Navedeni esej bio je podloga i uvod za ostala djela.

U 18. stoljeću društvo je bilo opčinjeno Novim svijetom te je samim time Rousseau počeo razmišljati o prirodnom čovjeku. To je razdoblje u kojem je Francuska ratovala protiv Engleske za prevlast u Sjevernoj Americi. Osim što je Francuska imala ratnih problema, javljali su se i sukobi unutar samog francuskog društva. Usprkos društvenim nemirima, 18. stoljeće je i razdoblje prosvjetiteljstva, kulturnog i znanstvenog napretka koje od sredine 17. stoljeća počinje obuhvaćati cijelu Europu. Poslije Engleskog građanskog rata prosvjetiteljske su ideje iz Engleske proširene u Francusku, koja je doživjela vrhunac prosvjetiteljstva. Glavna misao prosvjetiteljstva je zamjena tradicionalnog političkog poretka sa društvenim i političkim poretkom temeljenim na idejama jednakosti i slobode. Ovo razdoblje je rezultat zajedničkog rada brojnih pisaca, koji su u francuskoj povijesti ostali upamćeni kao enciklopedisti. Rousseau pripada upravo toj intelektualnoj eliti. Oni su se borili protiv starog srednjovjekovnog sustava, protiv kraljevske vlasti i staleških podjela jer su zapravo oni vjesnici nove revolucije i novih promjena. Oko „Enciklopedije“ koju su uređivali Diderot i d'Alembert, okupljao se elitni krug mislilaca koji su kroz članke u njoj ili svojim vlastitim djelima, postavljali temelje novom ustroju europskog i francuskog političkog i društvenog uređenja.

U svojim zrelim godinama, Rousseau se sve više odmicao od enciklopedista. Godine 1754. katolicizam je u Ženevi bio neprihvatljiv te je samim time Rousseau dobio državljanstvo tek kada se ponovno vratio na kalvinizam. Sljedeće godine, objavio je „Raspravu o podrijetlu i temeljima nejednakosti među ljudima“ u kojoj iznosi svoje teorije o razvoju ljudskog društva i moralnoj psihologiji. Djelo govori o hipotetskoj prošlosti čovječanstva i bavi se uzrocima koji su doprinijeli lošim životnim uvjetima društva. Rousseau zagovara povratak prirodi i zalaže se za to da bi svaka osoba trebala istražiti i upoznati svijet samostalno uz određene poticaje i bez pritiska okoline. Pokušao je otkriti način kojim bi se osnovala prava ljudska zajednica koja ne bi podlegla lošim utjecajima konvencionalnog društva. Smatrao je da civilizacija i kultura u njegovo vrijeme nije dovoljno moralno osviještena. Iako djelo nije bilo prihvaćeno među francuskim akademskim krugovima, imalo je značajnu ulogu u velikim pravnim i filozofskim diskusijama 18. i 19. stoljeća. U ovome djelu Rousseau ima glavnu misao vodilju koja je ta da se čovjek rađa slobodan, a svugdje je u okovima, koja zapravo vodi ka „Društvenome ugovoru“. U ovome djelu Rousseau iznosi svoju misao vodilju o slobodi kao idealu kojem čovjek treba težiti budući da se "rađa slobodan, a svugdje je

u okovima", koja i vodi prema učenjima koja će izložiti u "Društvenom ugovoru (Rousseau, 1978).

Kao pedesetogodišnjak objavljuje djela "Julija ili nova Heloiza", "Emile ili o odgoju" i "Društveni ugovor". „Emile ili o odgoju“ i „Društveni ugovor“ su djela koja su se pojavila 1762. godine, što predstavlja vrhunac Rousseauovog intelektualnog postignuća. Osnova pokretačka ideja "Društvenog ugovora" je izgraditi i rasprostrijeti model društva u kojem bi bilo nejednakosti. To je zapravo rasprava koja govori kako društvo nastaje na način da prirodni ljudi, koji nemaju nikakvih drugih obaveza osim prema sebi, sklapaju dogovor oko organiziranja vlasti radi vlastite zaštite. Rousseau pokušava odgonetnuti i objasniti na koji način je čovjek došao u situaciju da je izgubio svoju slobodu i na koji mu je način njegov gubitak prirodne slobode pružio toliko drugačiji pogled na istu, da je ona, čak i u stanju društvenog ugovora, više nego prisutna. Ipak, kako bi došli do takvog određenja društvenog ugovora, prvo se moramo upoznati sa prirodnim stanjem. To je mislio ostvariti na način preispitivanja svih već postojećih oblika vladavina. Smatra da je najstarija i najbitnija vrsta zajednice pleme, odnosno, porodica. Djelo naznačuje načela koja su kasnije konstruirana u "Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina", a to su suverenost naroda, jednakost i sloboda.

U djelu "Emile ili o odgoju" pisao je o svojim stavovima vezanim uz odgoj djece, te se u njemu posvetio ponajviše jedinstvu moralnog i intelektualnog odgoja, odnosno prirodnog odgoja i zorne nastave, te radnog i fizičkog odgoja. On se zalaže za povratak prirodi, a suprotstavlja ograničenjima i pravilima civiliziranog društva. Na početku knjige preispituje rani emocionalni i fizički razvoj djeteta i novorođenčadi. Druga knjiga se osvrće na upoznavanje svijeta i prve interakcije djeteta sa njime. U trećoj knjizi se približava adolescenciji i tumači kako djetetova snaga raste puno brže od potreba. Četvrta se knjiga odnosi na razvijanje ljubavi i osjećaja. U ovome razdoblju Rousseau piše kako dijete može već i shvaćati ljudske emocije i simpatije. Peta knjiga govori o obrazovanju idealne žene Sophie i o pogledu na ženski spol i obrazovanje.

Rousseau je u svojim djelima zagovarao prirodnu religiju, te odbacio sve obrede između Boga i čovjeka i svaku drugu religiju. Iz tog razloga su djela „Društveni ugovor“ i „Emil ili o odgoju“ izazvale negativne reakcije, a najviše među francuskim katolicima i kalvinistima koji su javno uništavali njegova djela. Nakon što su ga zbog njegovih djela osudili u Parizu, bio je primoran pobjeći kako bi izbjegao uhićenje. Svoga državljanstva se 1763. godine odrekao. Mjesto boravka tražio je prvo u Švicarskoj, a zatim je oputovao u Englesku, kod škotskog filozofa Davida Humea. Rousseauovo vrijeme provedeno u Britaniji nije imalo pozitivni utjecaj na njega. Bio je uvjeren da je Hume bio u zavjeri protiv njega te se temeljem njegove predodžbe, njihov odnos pretvorio u sukob. Vratio se u Francusku 1767. godine, a potom je veći dio ostatka života radio na autobiografskim tekstovima, dovršavajući „Ispovijesti“. Rousseau se pod kraj svog života najviše bavio botanikom i glazbom. Preminuo je 1778. godine u Ermenonvilleu, a njegove ostatke su Francuzi prenijeli 1794. godine u Pariz.

Cilj ovoga rada je prikazati utjecaj, stavove i razmišljanje Jean-Jacques Rousseaua. Najviše ću se dotaknuti knjige „Emile ili o odgoju“ iz razloga što u njoj opisuje detaljni put razvoja djeteta od novorođenčadi do adolescencije. Rousseau je imao značajan utjecaj na današnjicu, a kroz ovaj rad ćemo još jednom ukazati na važnost njegovoga intelektualnog djelovanja na ideje o odgoju djece i mladih. On je htio mijenjati svijet kroz obrazovanje. Smatrao je da se čovjek može vratiti na pravi put ukoliko se rano djeluje na njega, već u djetinjstvu. Osnovna ideja kojom se vodi je ta da je čovjek po svojoj prirodi dobar, a civilizirano društvo ga kvari. Piše kako možemo dobiti prirodnog čovjeka koji će promijeniti situaciju u svijetu, tek kada se dijete zaštiti od negativnih utjecaja civilizacije. Rousseauovo podučavanje se baziralo na strogoj orijentaciji ka jednom djetetu, jednom učitelju i jednom odgajatelju. Bitna stavka je ta da se učenje odnosi isključivo na individualne interese djeteta, a ne na već zadani program. Poticao je zornu nastavu, koja se odnosila na učenje iz vlastitoga iskustva iz prirode, pomoću opipa, mirisa, okusa. Zbog njegovog stava da djeca ne bi trebala učiti iz knjiga (na što je prvenstveno mislio na Bibliju) bio je osuđivan i primoran na bježanje po Europi. Iako je preminuo prije Francuske revolucije, njegove ideje su na nju duboku utjecale. Upravo te ideje se odnose na čovjeka koji je rođen prirodan, slobodan i jednak jedan drugome. Njegov stav, promišljanja i književni ukus utjecali su uvelike i na romantizam.

2. POLITIČKA UČENJA

2.1. Rasprava o porijeklu i osnovama nejednakosti među ljudima

„Rasprava o porijeklu i osnovama nejednakosti među ljudima“ je esej nastao 1755. godine koji je bio odgovor na postavljeno pitanje Akademije Dijon pod nazivom „Šta je izvor nejednakosti među ljudima i da li je u skladu sa zakonom prirode?“. U ovome djelu Rousseau propitkuje i analizira razliku čovjeka u njegovom prirodnom stanju u odnosu na stanje u suvremenome dobu, kada više nije slobodan. Čovjek gubi slobodu sve većim razvojem civilizacije. Smatra kako uspostavljanjem privatnog vlasništva, ljudi postaju nesvjesno osuđeni na nejednakost i gubitak slobode. Rousseau je naglasio kako razlika između političke i prirodne nejednakosti stoji u tome što je čovjek na političku dao svoj pristanak. Rousseau u eseju navodi kako u ljudskom rodu postoje dvije vrste nejednakosti. Jednu naziva političkom ili moralnom nejednakošću iz razloga što ovisi o jednoj vrsti sporazuma koji nastaje privolom pojedinca. Drugu naziva fizička ili prirodna iz razloga što je utjelovljena prirodom i sastoji se u razlici u zdravlju, snazi tijela, godinama i kakvoći tijela i duše (Rousseau, 1978).

U djelu piše kako se čovjek vremenom razvija i stječe razne vještine koje su zapravo uzrok nejednakosti među ljudima. Rousseau piše kako spoznaja o vlasništvu označava civilizirano društvo. Krajnja točka nejednakosti je podjela ljudi na robove i gospodare. Takva podjela vodi do zakona jačeg gdje su ljudi zarobljeni, pokoravajući se volji vladara. Kod prirodnog stanja, nejednakost je gotovo neprimjetna, no razvija se i uvažava pojavom zakona i vlasništva (Rousseau, 1978).

Ne možemo se pitati iz čega proizlazi prirodna nejednakost, jer ćemo odgovor naći iskazan u običnoj definiciji riječi. Još manje moramo istraživati postoji li kakva bitna veza između dvije nejednakosti. Značilo bi to, drugim riječima, da se moramo zapitati ne vrijede li oni koji zapovijedaju više od onih koji su im podređeni i ne nalazi li se snaga tijela ili duha, mudrost ili vrlina uvijek u istim osobama, razmjerno njihovoj moći ili bogatstvu, što je možda dobro pitanje da o njemu među sobom raspravljaju robovi u prisutnosti svojih gospodara, ali ono ne priliči razumnim i slobodnim ljudima koji tragaju za istinom. (Rousseau, 1978:29)

Pomoću sljedećeg primjera prikazat će se nejednakost živih bića. Kada se osvrće na djetinjstvo, iznosi stav kako je ljudskim majkama puno lakše brinuti se za svoju djecu jer ih svuda nose sa sobom, nego li ženkama drugih životinja koje su pod pritiskom napuštanja svojih mladunaca u potrazi za hranom, a opet moraju naći snage i za nahraniti ih i podojiti. Kao primjer, naveo je i da životinje poput bika, mačke i konja su čvršće građene, imaju viši stas, hrabrije su i snažnije kada žive u divljini, dok kad postanu domaće životinje gube polovicu tih svojih prednosti. Istaknuo je da sve ono što mi mislimo da radimo za njihovu dobrobit zapravo vodi samo njihovu kržljanju. Rousseau tvrdi kako je identično takva situacija i s čovjekom, čim je prihvatio društvena ograničenja, postao je i prestrašen, slab, ponizan te je tako oslabio svoju hrabrost i snagu. Prema Rousseau, ljudi koji su pristali na ograničenja političkih vlasti samim time su i postali bojažljivi, ponizni, slabi te su zapravo i tako oslabili svoju hrabrost i snagu. Zagovara mišljenje da, kako je društvo razvijalo razum istovremeno je razvijalo i sve oblike fizičkih zala koja zapravo ljude čine nezadovoljnima (Rousseau, 1978).

Krajnja je nejednakost u načinu življenja, prekomjerno dokoličarenje jednih i prekomjeran rad drugih, lakoća kojom razdražujemo i zadovoljavamo svoje apetite i put, prekomjerno izjelištvo bogatih, što im stvara sokove koji zatvaraju i opterećuju probavu, slaba ishranjenost siromašnih, kojima nedostaje čak i ono najpotrebnije i koje oskudica nagoni da halapljivo preopterećuju želudac kada im se pruži prilika, nesаница, neumjerenost svake vrste, prekomjerno uzbuđivanje svim strastima, zamor i iscrpljenost duha, brige i muke bez broja koje se trpe u svim stanjima i koje neprestano izjedaju dušu, eto kobnih dokaza da je većina boljetica naše djelo i da bismo ih mogli gotovo sve izbjeći, održavajući jednostavan, jednomjeran i samotnan način života kakav nam je propisala priroda (Rousseau, 1978:33).

2.2. Društveni ugovor

Prema Brčić (2014), knjiga "Društveni ugovor", u kojoj Rousseau iznosi svoju istoimenu teoriju, prvi put je objavljena 1762. godine. Vodilja za ovo djelo mu je bila misao o tome da se čovjek rađa slobodan, a svugdje je u okovima. Rousseau u knjizi govori o prešutnom dogovoru među pojedincima kojima se oblikuje društvo. Taj ugovor je sklopljen zapravo između države i građanina. Prava i obveze koje građanin stječe kada uđe u određeno društvo Jean-Jacques Rousseau naziva društvenim ugovorom. On je ogorčen stavovima i razmišljanjem tadašnjeg društva i zbog toga želi ponuditi rješenje pomoću kojeg bi ljudi shvatili gdje griješe i krenuli putem njegove strategije idealnog društva (Brčić, 2014).

Za obradu ove teme, zanimljivi su stavovi koje Rousseau u "Društvenom ugovoru" iznosi o obitelji. Navodi kako zapravo čovjek dolazi na svijet slobodan, no bilo kuda krene je zarobljen. Njegov stav je da jedina stvar koja je zapravo prirodna jest obitelj. Smatrao je da su djeca željna ostati uz oca dokle god im je potreban i neophodan da bi preživjeli. No, kada ta potreba nestane tada se raskida i taj prirodni odnos. Otac tada više nema nikakvu obavezu koju je dugovao djeci, a djeca su oslobođena pokornosti i poslušnosti koju su dugovali ocu. Dakle, obje strane dolaze do točke ravnopravne nezavisnosti. Ukoliko oni odluče svoj život i dalje dijeliti to više nije stvar prirode već to rade svojevolljno i tada se obitelj dalje održava sporazumom. On tvrdi kako je opća sloboda posljedica ljudske prirode. Pomoću tog primjera želio je pojasniti da je prva čovjekova potreba osigurati vlastito održavanje, a tek kad dostigne mentalnu zrelost, može sam prosuđivati na koji način će teći to održavanje, te postaje gospodar samome sebi. (Rousseau, 1978).

Porodica je, dakle, ako hoćemo, prvi model političkih društava. Vođa je na sliku oca, narod na priliku djece. I svi, budući da su rođeni jednaki i slobodni, otuđuju slobodu samo zbog vlastite koristi. Sva razlika je u tome što u porodici ljubav oca prema djeci naplaćuje napore kojima se on oko njih trudi, a u državi užitak u zapovijedanju nadomješta ljubav koju vođa nema za svoje narode. (Rousseau, 1978:95)

U osmom poglavlju kada preispituje društveno stanje navodi kako je zapravo prijelaz iz prirodnog u društveno stanje u ljudima stvorio vrlo osjetnu promjenu. Ljudi su društvenim ugovorom dobili građansko vlasništvo i slobodu nad svim što posjeduju, a izgubili neograničeno pravo i prirodnu slobodu prema svemu onome što ih privlači i čemu se mogu nadati. Društvenim ugovorom čovjekova egzistencija ovisi samo o državi, dok u prirodnom stanju se egzistencija prepoznala putem slobode i snage. Naglasak u ovome ugovoru je na jedinstvu i zajedništvu društva. Kako ne bi došlo do nejednakosti toga društva, Rousseau smatra da vlasništvo treba biti ograničeno. (Rousseau, 1978).

I budući da je glas dužnosti naslijedio fizički poriv a pravo prohtjev, samo zato se čovjek, koji je dotad pazio samo na sebe, našao prisiljen da djeluje po drugim načelima i da pita svoj razum prije nego što poslušna sklonosti. Premda je u tom stanju lišen mnogih prednosti koje ima od prirode, on isto tako velike prednosti dobiva, njegove se sposobnosti uvježbavaju i razvijaju, ideje mu se proširuju, osjećaji oplemenjuju, sva njegova duša izdiže se do te mjere da on mora, ako ga zloupotreba tog novog stanja nije srozala često i niže od onog stanja iz kojeg je izišao, bez prestanka blagoslivljati sretni čas koji ga je zauvijek iz njega izvukao i koji je od glupe i ograničene životinje stvorio razumno biće i čovjeka. (Rousseau, 1978:104)

Rousseau ističe i kako su ljudi prvo osjećajna bića, a tek kasnije razumne životinje. Opisuje prirodnog čovjeka kao nezavisnog, miroljubivog, osamljenog koji je zapravo dosljedan samome sebi i nema nikakvu potrebu nanijeti zlo drugima iz razloga što nije ni u trajnoj zajednici s istima. Uvidio je i nepodudarnost između političke i prirodne nejednakosti baš u tome što su ljudi na političke dali svoj pristanak. Kako ne bi došlo do situacije da prirodne nejednakosti budu uzrok društvene nejednakosti i da na taj način ne bi došlo i do nepravde, neophodno je uspostaviti društveno unapređenje i uređenje koje bi zaštitilo prirodnu slobodu i jednakost ljudi. U građanskome stanju je sloboda ograničena, dok to nije situacija u prirodnome stanju. Ograničavanje je neophodno kako bi se osigurala jednakost svih građana (Brčić,

Kada bi se netko i sam mogao otuđiti, on ne može otuđiti svoju djecu. Ona se rađaju kao ljudi i slobodni, njihova sloboda im pripada i nitko njome ne može raspolagati osim njih. Prije nego što su slobodna da sama rasuđuju, otac može, u njihovo ime, uglaviti uvjete za njihovo održavanje, za njihovu dobrobit, ali ne i darovati ih neopazivo i bezuvjetno, jer takav dar je protivan ciljevima prirode i premašuje prava očinstva. Trebalo bi, dakle, kako bi neka samovoljna vladavina bila zakonita, da svaka generacija naroda bude gospodar da je prizna ili odbije, ali onda ta vladavina više ne bi bila samovoljna. (Rousseau, 1978:98)

Rousseau smatra kako se ljudi nikako ne bi smjeli odreći vlastite slobode jer samim time ne bi mogli biti ljudi. Biti slobodan znači biti čovjekom. A i samu ljudsku slobodu ne može ništa zamijeniti jer to nije u skladu s prirodom. Ljudi društvenim ugovorom odbacuju prirodnu slobodu, a zauzvrat im se pruža politička i građanska sloboda. Pravu slobodu je moguće ostvariti samo u državi jer sloboda bez odgovornosti smatra se ropstvom. Bitno je istaknuti i važnost aktivnog sudjelovanja građana. Kako Rousseau piše, ukoliko dođe do nezainteresiranosti od strane građana, u smislu neobavljanja državnih poslova, ropstvo će rasti, država propasti i sloboda nestati. Kako se čovjek osmišljanjem institucije vlasništva doveo u nepovoljno stanje, gdje gubi svoju slobodu, Rousseau je bolju budućnost za društvo osmislio upravo putem „Društvenog ugovora“ (Rousseau, 1978).

3. PEDAGOGIJA

3.1. Emile ili o odgoju

Jean-Jacques Rousseauova knjiga „Emile ili o odgoju“ klasično je djelo filozofije odgoja, istovremeno znanstvena rasprava i roman o odgoju. Prikazuje zamisli o reformi odgoja i obrazovanja, školstva, a ponajviše ističe bitnost prirodnog odgoja i povratka samoj prirodi. Kroz cijelu knjigu se provlači ideja kako je vrlo bitno da dijete ne radi ništa zbog drugih, već samo ono što sama priroda od njega traži. Kada dijete bude slijedilo svoju prirodu, dijete će činiti samo ono što je dobro. Stoga, prema Rousseau čovjek je po prirodi dobar i ne bi trebalo tu dobrotu sputavati već ju pustiti da ide svojim prirodnim tokom. Dakle, on ima prema tome temeljno načelo koje glasi da ono što najviše možemo učiniti za čovjeka je ne ometati njegov prirodni razvoj. (Rousseau, 1990).

Ovo djelo se sastoji od pet knjiga. U prvoj knjizi preispituje rani emocionalni i fizički razvoj djeteta i novorođenčadi. Druga knjiga govori o prvim interakcijama djeteta sa svijetom i djelovanjem u njemu. U trećoj knjizi piše o adolescenciji i proučava kako zapravo čovjekova snaga raste puno brže od potreba. U četvrtoj knjizi se opisuje djetetov razvoj osjećaja, pažnje, simpatije i ljubavi. Posljednja knjiga govori o idealnoj ženi Sophie i njezinome obrazovanju te o stavovima o ženskom spolu i školovanju.

Rousseauova najvažnija zamisao je da bi obrazovanje djece trebalo provoditi, koliko god je to moguće, u skladu s mogućnostima i razvojem njihovih prirodnih sposobnosti. Ova ideja je zapravo u suprotnosti s modelom obrazovanja u kojem je učitelj figura autoriteta koji pruža znanje koje je određeno unaprijed nastavnim planom i programom. Rousseau tvrdi, kako se djetetu ne smije govoriti što mora misliti ili činiti, već bi ga se bi trebalo poticati da nađe vlastite zaključke kao rezultat vlastitih istraživanja. Prema Rousseau, odgoj dijelimo na tri vrste: prirodni, ljudski i stvarni odgoj. Prirodni odgoj se odnosi na razvoj unutarnjih sposobnosti i organa. Primjena tog razvoja je ljudski odgoj, a ono što zadobijemo iskustvom u okolini koja nas okružuje je stvarni odgoj. U djelu Rousseau prikazuje svog imaginarnog lika Emila. Njegov odgoj odvija se u izolaciji, podalje od loših utjecaja suvremene civilizacije. (Rousseau, 1990).

3.1.1. Prva knjiga

U prvoj knjizi „Emil ili o odgoju“, Rousseau svoje razmatranje o odgoju započinje s mišljenjem kako Bog sve stvari što ga okružuju čini dobrim, no ljudi ne shvaćaju važnost prirode. Govori kako prirodan čovjek proživljava život samo za sebe, on je zaokružena cjelina kojoj je bit da brine za samu sebe i da je ovisna samo o sebi. Čovjek koji teži k samostalnosti treba se razvijati u skladu s prirodom, a to znači slijediti vlastitu upornost i energiju. Smatra da bi se dijete trebalo naučiti živjeti, a ne da pronalazi načine kako će izbjeći smrt. Time smatra kako život nije samo dah te da su upotreba naših osjetila, uma, sposobnosti, djelovanja, ono što svaku osobu čini svjesnom svoga postojanja i bića.

Najavio je na početku knjige kako je on donio odluku stvoriti i prikazati nam izmišljenoga učenika te nam na taj način predstaviti zdravlje, dob, talente, znanje koje je neophodno za njegov život i obrazovanje. Emile ima oca i majku, ali ga naziva siročetom iz razloga što će on sada izvršavati njihove dužnosti i obaveze.

Rousseau na početku djela piše o aktivnome vježbanju. Smatra kako je puno bolje kada se dijete odgaja na svježem zraku u prirodi, jer taj svjež zrak pruža veliku dobrobit djeci za razvoj njihovih mladih tijela. Govori da je zrak u gradu zagađen, da djecu ne bi smjeli zatvarati u jednu sobu. Kada spominje prva dječja mentalna iskustva tu prvo tvrdi da su ona perceptivna, a to znači da je dijete tada svjesno jedino boli i zadovoljstva. Dijete bi trebalo pustiti da ono samo odlučuje kada će što raditi, bez pritiska da se nešto mora. Rousseau drži kako bi bolje bilo da dijete samo prati svoje prirodne potrebe i radi onako kako se u tome trenutku osjeća. Bitno je dijete pripremiti za život u kojemu će ono moći samo odlučivati i rješavati probleme. Rousseau daje i vrlo dobar primjer da kada djeca žive na selu u kućama i imaju doticaj sa paukom oni ga se i ne boje, no djeca koja su svoje djetinjstvo provela u čistim kućama u kojima nisu bili u doticaju sa paukom, u njih se javlja i strah od istoga. Često ta djeca taj strah prenesu i na daljnji tijek života.

Rousseau nadalje piše o tome kako djeca daju signale ukoliko im je neophodna pomoć drugih. Ona su svjesna samo svojih osjećaja i na taj način i reagiraju. Na primjer, kada su djeca tužna ona plaču, a kada su sretna, smiju se i uživaju. Dijete se na početku svog života izražava putem iskazivanja vlastitih emocija. Suze se ne bi trebale smatrati bezvrijednima jer one stvaraju prvi odnos djeteta i njegove okoline. Ukoliko dijete plače to možemo shvatiti kao alarm kojim ono od nas traži određenu dozu pomoći i tada tu njegovu potrebu trebamo zadovoljiti. Ako dođe do situacije da ne možemo pomoći djetetu, njegova reakcija suza i krika će se nastaviti i postat će zamorna. Ukoliko je dijete tvrdoglavo, nikako se ne bi trebala upotrijebiti agresija, jer bi to bio katastrofalni susret s prvim ulaskom u život. Rousseau smatra da bi se isto tako trebala obratiti pozornost da dijete ne shvati da putem plača može dobiti sve što želi i da taj plač preraste u naredbu. Umjesto da se djeci kada plaču donese ono što žele, bilo bi puno bolje i efikasnije da se dijete podigne i nosi do te stvari da ga ono samo uzme. Tako će najlakše shvatiti i doći do zaključka u njegovoj ranoj fazi razvoja.

Rousseau isto tako ističe kako djeci nisu potrebne skupe stvari i igračke, već djeca mogu mnogo toga naučiti pomoću prirodnih materijala. Tvrdi kako će isto sve isto činiti veselima, a samim time neće biti odgojena za luksuz. Rousseau također govori o razlici između gradskog i seoskog djeteta. Dijete kada počinje govoriti to je još vrlo nerazumljivo i neshvatljivo, a riječi su nalik na one koje su čuli u svojoj blizini. Gradskoj djeci odrasli uvijek nameću riječi i ispravlja im se svaka riječ. To smatra pogrešnim, jer djeci je sve ponuđeno na gotovo, a tim ispravljanjem djeca se uopće ne trude i još više govore neshvatljivo. Dok seoskoj djeci nisu uvijek u blizini roditelji i pusti ih se da se sami potrudu i dođu do onoga što žele kazati. Takva djeca se trude da nauče jako glasno i jasno izgovarati riječi ako žele da ih netko razumije. Smatra da su seoska djeca češće sramežljivija od gradske, ali da će puno jasnije izgovoriti ono što žele reći, dok se djecu iz grada u toj dobi razvoja ne može ništa razumjeti kada pokušavaju pričati. U ovoj početnoj fazi, dojenčad stvara napredak na razne načine i to sve u isto vrijeme, dakle hoda, jede, uči razgovarati odjednom.

3.1.2. Druga knjiga

U ovome djelu knjige Rousseau piše o drugoj fazi života, nakon dojenačke dobi. Tvrdi kako u ovoj dobi kada djeca počinju pričati, razgovarati, oni i samim time puno manje plaču. Dakle, kada djeca počinju komunicirati, više nemaju potrebu izražavati se samo uz pomoć plača. Puno je lakše izgovoriti da ih je nešto zaboljelo. Ovo se ne odnosi na slučaj kada je bol tako jaka da ne mogu izgovoriti riječi.

Dođe li do nesreće kao kada dijete padne ili udari glavom, ne smije se odmah dizati uzbuna i panika te pokazivati ljutnja ili bijes. U samom početku se ta nesreća ne bi trebala ni primijetiti, jer kako Rousseau smatra, šteta je već učinjena i dijete to samo treba podnijeti. Ukoliko bismo se uznemirili i mi, učinili bismo još veću štetu i dijete bi bilo još više nervozno i uplašeno. Ako dijete vidi da je prva naša reakcija prestrašenost pomislit će da je teško ozlijeđeno. No, ako dijete primijeti kako smo smireni, smatrat će da nije ništa strašno te da će se brzo oporaviti. U tom slučaju dijete zapravo razmišlja o tome kako će rana zacijeliti kada bol prestane i na taj način samo sebe smiruje. Rousseau ističe kako je zapravo ovo idealno razdoblje za njegovu prvu lekciju snage i hrabrosti. Podnoseći bez straha malene bolesti dijete na dulje razdoblje uči kako podnijeti veće.

Na primjeru Emila ističe kako on ne bi se trudio da ga spasi od svih ozljeda, već smatra kako bi tek trebao se zabrinuti ukoliko se on nikada ne povrijedi. Piše da je podnijeti bol najvažnija prva lekcija jer bi bio veliki problem da dijete poraste, a nikada nije doživjelo bol. Djecu bi trebalo izvoditi vani na svježem zraku i livadu, a ne zadržavati ju u zatvorenoj i mračnoj sobi. Trebalo bi ju osloboditi da trče, padnu, ustanu i tako sve iznova. Djeca steknu s vremenom hrabrost i nemaju više ni veliku potrebu za suzama. Ukoliko oni sami mogu ispuniti svoje želje, rjeđe će tražiti pomoć ostalih. Rousseau tvrdi kako bismo dijete trebali uvažavati i postupati prema njemu kao prema moralnom biću.

Rousseau obrazovanje smatra okrutnim i nepotrebno grubim. Dijete nikad ne zna kakva će njegova budućnost biti i kada će njegov život završiti. Upravo zbog toga bi dijete trebalo okusiti sve čari koje mu priroda nudi. Treba biti ljubazan prema najbližim osobama. Smatra da bi se djetinjstvo trebalo provesti što bolje, u smislu da djeca uživaju u igri i tjelesnim aktivnostima, da se širi ljubav, zadovoljstvo i prate instinkti. Ne bi trebalo djeci oduzimati veselje koje im je prirodno dano jer vrijeme brzo prolazi i nesvjesno ga se brzo troši. Rousseau ističe kako priroda na njezin jedinstven način pruža djetetu sigurnost u rastu i razvoju, te se to ne bi trebalo sprječavati. Dijete ne smijemo nagovarati da trči, ako želi sjediti ili pak govoriti mu da mirno sjedi kada želi trčati. Volja djeteta je jako bitna i treba ju poštivati jer će na taj način djetetova želja biti oslobođena. Sve ono što dijete radi pomoću vlastitih instinkata je jako dobro za njegov razvoj i snagu. Ipak, trebalo bi shvatiti razliku između umjetne i prirodne potrebe. Ukoliko dijete ne može samo pronaći način kako da ostvari svoju želju i cilj koji si je zadalo, mi bismo ga trebali usmjeriti.

Dijete ne bi trebalo imati sve ono što zaželi, već ono što mu je zaista potrebno. Važno je prema djeci se ophoditi primjereno njihovoj dobi. Rousseau predlaže da soba u kojoj dijete boravi bude jednostavna sa čvrstim i običnim stvarima, namještajem, bez porculana, ogledala ili ukrasa koji nemaju nikakvu svrhu. Međutim, smatra da je ipak najbolje djetinjstvo proživjeti vani na otvorenom, u prirodi. Učenje mora biti putem iskustva i samostalnog istraživanja. Prije no što odlučimo odgajati dijete, trebali bismo biti svjesni jesmo li i mi na pravilan način odgojeni. Djetetu su uzor ljudi u njegovoj neposrednoj blizini, samim time ono ponavlja sve ono što nauči i vidi od njih. Djetetu treba omogućiti okruženje koje neće spriječiti njegov prirodni odgoj. Rousseau smatra da bi najbolje bilo odgajati djecu izvan grada te da su ljudi tamo moralniji i imaju više kontrole nad nemoralnim. S djecom bi se moralo komunicirati o njihovim pravima, a ne dužnostima. Ako im govorimo samo njihove dužnosti ono nas neće shvaćati i samim time ih to neće zanimati.

Dijete po prirodi nikada ne napada druge ljude, već kako vrijeme prolazi nauči poštivati jače i starije osobe od sebe. No, dijete napada stvari i zato Rousseau smatra da prva stvar koja treba djetetu je imovina, dakle treba imati nešto što će biti u njegovome vlasništvu i da ono toga bude svjesno. Primjer koji se nalazi u knjizi govori o tome kako je Emilu pomogao da postane vrtlar, da iskopa zemlju i posadi grah. Rousseau drži kako mu treba pomoći u namjeri dok on to sam ne bude mogao, a on će za početak doprinijeti tako što će zalijevati grah. To će za dijete biti nešto vrlo posebno, nešto za što se ono trudilo, stvorilo svojim rukama, uložilo svoje vrijeme i učinilo da pripada njemu. No, u primjeru s Emilom, prikazao je kako mu je netko iskopao grah i uništio sav njegov trud. Taj netko je bio prvi vlasnik te zemlje, no kako Emile nije imao svoj vrt, naposljetku su sklopili dogovor. Iz tog primjera Rousseau želi pokazati kako se dijete može jedino naučiti kada nešto doživi, samim time nauči i o određenim primitivnim pojavama koje se u stvarnom životu događaju. Nikada ne bi djeca trebala učiti iz riječi, već iz primjera i onoga čega su doživjeli. Razlog je taj što djeca u vrlo kratkom vremenu zaborave ono što im se kaže ili ono što ona kažu, ali ne i one stvari koje su zapravo učinjene njima ili koje su oni učinili nekome (Rousseau, 1990).

Rousseau je dao i primjer kada dijete razbija prozor. Za početak trebali bismo ga ostaviti da osjeti hladnoću bez prozora i neka vjetar puše po njemu cijelu noć i dan. Dijete treba učiti iz vlastitih pogreška i suočiti se s problemima na koje naiđe. Odrasli ne bi trebali djeci nuditi gotova rješenja već ih samo poticati kako da riješe ista. Ukoliko bi dijete ponovno slomilo prozor treba promijeniti strategiju. Pomoću razgovora možemo ukazati na vrijednost prozora i koliko je zapravo važno imati ga. Rousseau navodi da ga nakon razgovora treba zatvoriti u mračnu sobu ili neko mračno mjesto bez prozora da nauči novu lekciju. Dijete tada reagira uplašeno, plače i uznemireno je. S vremenom se dijete od tog plača i umori. Bitno je da ostane toliko dugo unutra dok se ta situacija ne ureže u njegovo pamćenje, tako da nauči zašto se sve to događa i razmisli o svojim postupcima. Kada određeno vrijeme prođe, dijete se zagrlji i daje mu se do znanja stavom da ovo što se dogodilo više se neće nikada ponoviti. Rousseau smatra da djeca ne bi trebala biti kažnjena bez razloga, već bi ta kazna trebala biti posljedica njihovog prijašnjeg lošeg djelovanja.

3.1.3. Treća knjiga

Treću knjigu Rousseau započinje sa stavom kako je tok ljudskog života od rođenja do adolescencije razdoblje nemoći i slabosti. U ovome razdoblju njegove potrebe nisu razvijene u potpunosti, no hrabrost i snaga je na velikoj razini. Ovo treće razdoblje još uvijek je faza djetinjstva, te premda se približava adolescenciji, još uvijek dijete nije stiglo do puberteta. Snaga je trenutno u najbržem porastu, daleko bržem od djetetovih potreba. Fizički razvoj i dalje nije u potpunosti savršen. Rousseau smatra da je ovo vrijeme izrazito bitno jer je to vrijeme za poduku i rad.

U ovom razdoblju, važno je da dijete istražuje pojave prirode, da se probudi njegova znatiželja i interes. No, mi se ne bi trebali nametati da otkrijemo sve odmah. Dijete treba pustiti da samo istraži, da prouči ono što ga muči i riješi probleme koji su se našli pred njime. Ne smije se dozvoliti da dijete gradi svoje mišljenje na temelju tuđih stavova. Rousseau u ovom dijelu knjige također razmatra kako djeci ne bi trebalo odmah ponuditi karte i globuse kada uče geografiju. Najbolji je način učenja iste da odu u prirodu i istražuju sami pojave i stvari koje ih okružuju. Rousseau tvrdi kako je u tom smislu bitno iskustvo, te daje primjer izlaska i zalaska sunca. Da bi se dijete naučilo što je izlazak, a što zalazak, treba ga izvesti van i pokazati mu. Dijete bi samostalno trebalo uočiti promjene, samim time i prirodu, travu, ptice (Rousseau, 1990).

3.1.4. Četvrta knjiga

Jean-Jacques Rousseau ovo razdoblje naziva drugim rođenjem, u kojem čovjek stvarno ulazi u život. U ovom dijelu knjige, on tvrdi kako su ljudske strasti zapravo sredstvo samoodržanja. Ističe kako su prirodne strasti malobrojne i da su one sredstvo ljudske slobode. Smatra kako je u toku sa prirodnim poretkom i samoljublje. Rousseau smatra kako je brinuti se za očuvanje vlastitog života velika i obavezna dužnost koje se svi moraju pridržavati. Smatra kako iznad svega treba sebe voljeti i poštivati, te tek tada ćemo moći voljeti i sve ono što pozitivno utječe na naše očuvanje. Kao primjer je dao ponašanje čovjeka koji vidi nekoga koji se dobro odnosi prema njemu, te onda on i voli tu osobu, no ukoliko se ta osoba loše odnosi i ne čini mu dobro, onda on iskazuje mržnju prema njoj.

Dijete je po prirodi uvijek ljubazno i puno pozitivnih osjećaja iz razloga što mu svi pomažu. Na taj način dobije naviku ugodnog i ljubaznog osjećaja prema svojoj vrsti. Kako vrijeme prolazi, kako se njegovi odnosi proširuju, tako i njegove potrebe prema drugima razvijaju osjećaj dužnosti. Tada dijete postaje osvetoljubivo i ljubomorno. Iz toga Rousseau zaključuje kako čovjeka čini lošim ovisnost o zabrinutosti zbog tuđeg mišljenja i potreba. Stoga on tvrdi kako čovjek ne može uvijek ostati dobar jer ne može zauvijek živjeti sam. Iz toga zaključuje kako je bitno da se u što većoj mjeri sačuva dobrota ljudskog srca, te se udalji od pokvarenosti koja proizlazi iz potreba.

Rousseau je također stava kako je odnos djeteta i njegove okoline najvažniji od svih. Tek kada ono počinje biti svjesno svoje moralne prirode, trebalo bi proučavati odnose svojih bližnjih. Rousseau iznosi stav da čim je čovjeku potreban pratilac on prestaje biti izolirano stvorenje. Smatra kako ljubav treba biti obostrana, te da ako čovjek želi biti voljen mora biti i dostojan ljubavi. Samim time objašnjava kako s prijateljstvima i ljubavlju zapravo počinju i prve mržnje, rastanci, sukobi i neprijateljstva. Ističe kako događanja i promjene iz djetinjstva u pubertet nisu jasno određene prirodom, te smatra da su one posljedica ljudskog temperamenta i uvjeta ljudske rase. Greškom u odgoju smatra prebrzo starenje umjesto polaganog odrastanja. Pod tim misli kako je djeci sve odmah nametnuto, prerano su iscrpljeni i nesretni. Govori kako je ovo jedna od najčešćih pogrešaka u filozofiji odgoja tadašnjeg vremena. Sve kod čovjeka je uglavnom preuranjeno, a sama priroda traži proces i polagano podučavanje. Dijete

kako navodi Rousseau ima samo dva različita osjećaja, a to su tuga i veselje, ili plače ili se smije. Dijete uvijek prelazi iz jedne krajnosti u drugu. Kada dijete prijeđe određeni put života ono i postaje osjetljivije. Njegovi osjećaji postaju trajniji i izraženiji te zato bi im se trebalo pridodati puno više pozornosti.

3.1.5. Peta knjiga

U petoj knjizi nam Rousseau želi pokazati posljednji čin mladih. Smatra kako čovjek u toj fazi ne bi trebao biti sam, već bi si trebao pronaći odabranoga partnera. U ovome dijelu knjige Rousseau opisuje svoju idealnu ženu i teži k njezinom obrazovanju. Ističe kako sve što zapravo žena i muškarac imaju zajedničko pripada njihovoj vrsti, a sve što imaju različito se odnosi na spol.

Smatra kako se žena ne stidi svoje slabosti, već naprotiv ona se ponosi njome. Kada žena ima stav da ne može podići ni najmanju težinu to je znak slabosti kojom ona želi prikazati svoju ženstvenost. Na upravo taj način se vidi i njezina mudrost kojom ona zapravo sebi omogućuje izgovore pomoću kojih će imati pravo biti slaba kada to bude htjela. Smatra kako je žena dobila od same prirode moć da vlada i da to ne može nitko od nje uzeti. Obveze i dužnosti dvaju spolova ne mogu biti jednake. Razlog je taj što su muškarci i žene različiti po temperamentu i konstituciji. Samim time Rousseau smatra da i njihovo obrazovanje treba biti različito. Piše kako bi se žene trebale ponašati onako kako im je to prirodno dano. Dakle, ne bi trebale tražiti dodatna prava i biti poput muškaraca jer će na taj način biti odbojne muškome rodu i oni će postati gospodari njima.

3.2. Razvojne faze djeteta

U knjizi „Emilu ili o odgoju“ Rousseau razlaže o razvojnim fazama djeteta. Prva faza je rano djetinjstvo do pete godine života, druga je djetinjstvo od pete do dvanaeste godine života, treća je dječastvo od dvanaeste do petnaeste godine života, četvrta je pubertet od petnaeste do dvadesete. Ove razvojne faze odredio je kao ključne odrednice odgoja prikazujući njihovo dublje značenje.

U fazi ranog djetinjstva Rousseau zapravo najviše pozornosti pridaje osjetilima koje dijete tek počinje istraživati, od kojih se najviše zadržava na opipu. Taj čin naziva zornom nastavom, gdje djeca uče iz vlastitog iskustva istraživanjem u prirodi. Bitna mu je ta interakcija djeteta i okoline. Ta prva interakcija djeteta sa svijetom je fizička. Iako djeca još nisu svjesna svojih mogućnosti, ona se rađaju s ciljem učenja. Djeca se na početku svog života oslanjaju samo na osjećaj boli i ugodnosti. Iako ne može dijete samo ispuniti sve svoje potrebe, ono bi trebalo imati mogućnost slobodnog kretanja. Slobodno kretanje bi mu omogućilo sposobnost da postane snažno. Bitno je da se prvo obrati pozornost na fizički razvoj djeteta, prije nego li se počinje vježbati njegov duh. Rousseau smatra kako je prvi odgoj djeteta slobodan izraz prirodnih aktivnosti.

Kod druge faze, faze djetinjstva, Rousseau ističe da u njoj dijete počinje izgrađivati svoj vlastiti identitet. Dijete u tom razdoblju čini i pokušava učiniti razne stvari - i one dobre, i one loše. Bitno je da kroz to učenje osjeti i bolne posljedice i ugodne radnje. U ovome stupnju razvoja Rousseau osobito smatra da dijete nikako ne bi smjelo učiti iz knjige i da im se one ne nameću. Glavni izvor učenja je istraživanje i stjecanje neposrednog iskustva iz okoline. Tvrdi kako dijete koje čita neku knjigu zapravo ništa poučno ne može doživjeti iz nje, već će samo učiti prazne riječi. Vrlo su bitna u ovome dobu osjetila jer djeca prvo uče pomoću njih. Svojim nogama, rukama, očima dožive najviše toga i pomoću njih najviše saznaju i istražuju. Djeca u ovoj fazi griješe, no, ne treba im zadavati kaznu, već bi mu ona trebala doći kao priroda posljedica njegovog postupka. Ovo je osjetljivo razdoblje, djeca imaju svoje prve poroke i zato Rousseau smatra da bi odgoj trebao biti negativan. Negativna edukacija se odnosi na postupke koji se ne bi smjeli prakticirati.

U sljedećem razdoblju, dječaštvu, Rousseau uvodi učenje prirodnih znanosti. Smatra kako nikako ne bi trebalo učiti geografiju putem globusa ili karata, već promatrajući cikluse rasta životinja i biljaka. Trebalo bi istraživati vani na otvorenome, imati direktni doticaj s okolinom. Umjesto da proučavaju karte, djeca bi ih trebala crtati onako kako su ih ona doživjela. Dijete u toj fazi života bi najviše moralo povezivati fizički i mentalni rad. Snaga se zapravo razvija brže od njegovih potreba. Temeljni princip ove faze je kriterij korisnosti. Radoznalost potiče na intelektualnu aktivnost, dok osjećaj potrebe na tjelesnu aktivnost. Dijete obavlja aktivnosti za koje ono smatra da će mu biti od koristi. Zato bi korisnost trebao biti jedini princip koji će zapovijedati kako će se odvijati nastavni plan i program u ovome razdoblju. Rousseau piše, kako je dijete sposobno sada razlikovati igru i rad. Zbog toga je potrebno usmjeravanje ka samostalnosti. To se postiže učenjem, putem pokušaja i pogrešaka odgajanja. Bitno je da se djeci ne nameću gotova rješenja, već da ona uče na vlastitom iskustvu.

Pubertet je razdoblje od petnaeste do dvadesete godine života. Rousseau smatra kako u fazi puberteta djetetu treba pričati o širem društvenom okruženju i svijetu. Emocionalni i moralni razvoj su temelj koji vodi obrazovanju za život s drugima. Spolna zrelost također počinje biti prisutna te samim time se počinju primjećivati i strasti. Upravo kod strasti je bitna pravilna usmjerenost, ona može biti i pozitivna i negativna. Rousseau piše, kako prva strast koja se rađa sa čovjekom i nikada ne umire je ljubav prema sebi. Ta ljubav je ključ samoodržanja čovjeka. Postoji i negativna modifikacija ljubavi koja se naziva samoljublje. Ona se pojavljuje pod utjecajem razuma, zbog društva i uspoređivanja s istim. Kako ne bi došlo do ljubomore, potrebno je spriječiti situacije u kojima se čovjek uspoređuje sa drugima. U ovom razdoblju isto tako je bitno da dijete istraži svijet, gospodarstvo, politiku, poduzetništvo, muzeje, kazališta i sve što bi ga estetski upotpunilo.

3.3. Prirodna pedagogija

Rousseauova učenja iznesena u knjizi „Emil ili o odgoju“ imala su veliki utjecaj na budući razvoj pedagogije. Ovo poglavlje odnosi se na glavna odgojna načela, pomoću kojih se prema Rousseauovom mišljenju mogu ostvariti pozitivni odgojni rezultati. Od najranije dobi važno je obratiti pozornost na pravilan odgoj, a upravo to se može postići ukoliko je usredotočenost usmjerena samo na pojedino dijete. Rousseau je stoga svoj odgojni cilj usmjerio na temelju relacije jedan učitelj – jedan učenik. Takav način edukacije smatra izuzetno važnim za razvoj svakog pojedinog djeteta. Razlog je taj što učitelji jedino tada mogu pružiti svu svoju posvećenost pojedincu. Kako bi se pojedincu pružio pravilan odgoj, vodio se svojom osnovnom idejom koja teži ka prirodnom odgoju. Ideja se odnosi na Rousseauovu pretpostavku, kako se čovjek zapravo rodi prirodan i dobar, no civilizirano društvo mu stvara problem i čini ga lošim. Pomoću tog saznanja, Rousseau piše o važnosti zaštite djece upravo od tih negativnih utjecaja civilizacije, koji se mogu spriječiti, kako on tvrdi, uz pomoću njegovih odgojnih načela.

Prema Golubović (2013), jedno od tih načela koje Rousseau zagovara je usmjerenost na negativnu edukaciju. Smisao negativne edukacije je zapravo da bi se više trebala obratiti pozornost na ono što treba izbjegavati kod odgajnika, a manje na ono što treba raditi. Dijete je po svojoj prirodi rođeno dobro i od najranije dobi bi ga se trebalo usmjeravati ka prirodi da to tako i ostane. Smatra ukoliko se odrasli pobrinu za razvoj tih dobrih izvornih sklonosti sam odgoj bi bio puno uspješniji. Upravo zbog toga treba poticati spontani razvoj i ne smije se dozvoliti da dođe do zaustavljanja prirodnog procesa odgoja. Ključ uspješnog odgoja je upravo pravilno usmjeravanje djeteta od najranije dobi. Dijete se mora postepeno razvijati u dobrom smjeru kako bi bilo spremno jednog dana i za polagano uključivanje u društvo bez velikih posljedica. Ukoliko se dijete ne usmjeri od najranije dobi ono može podlegnuti prosuđivanju i razmišljanju društva te tako doći do točke neuspjeha i nezadovoljstva. Dakle, bitno je spomenuti kako Rousseau nije s tim želio prikazati kako za pojedinca nije dobro da se priključi u društvo, već naprotiv da ga se adekvatno pripremi za to isto društvo.

Iduća bitna stavka koju Rousseau ističe je važnost pravilnog moralnog odgoja. Smatra da je moralni odgoj onaj koji čini čovjeka čovjekom. Dijete može moralno razmišljati i djelovati tek kada stekne sposobnost razmišljanja. Učitelj je taj koji bi tu sposobnost trebao poticati i usmjeravati ka djetetu. Moralni odgoj ovisi o intelektualnom odgoju. To znači da dijete prvo treba do određene mjere oblikovati vlastiti intelekt kako bi se mogao moralno ponašati. Dijete upravo o tom moralnom odgoju uči od odraslih iz izravne komunikacije s njima i oponašajući njihova djela. Upravo iz te izravne komunikacije i izravnog doticaja djeteta prema njemu nepoznatim situacijama i stvarima, on uči i razvija se u skladu s njegovim prirodnim potrebama. To je zapravo učenje iz vlastitog iskustva. Piše kako djeca najbolje uče i pamte na temelju primjera i iskustava, kada prožive nešto. To iskustvo Rousseau naziva zorna nastava, a odnosi se na učenje pomoću opipa, mirisa, okusa, vida. Teorija nije ništa ukoliko se ona ne spoji sa praksom i istraži kroz praksu. Pomoću iskustva dijete će se moralno i intelektualno usavršavati. Čovjek može postati dobar samo na način da on sam čini dobro, a to će naučiti iz iskustva, uz pomoć primjera.

Nadovezujući se na vlastito iskustvo, Rousseau je opisao situaciju koja će pomoći roditeljima kako da nauče djecu da ne lažu. On smatra da nije dobra taktika ako se dijete kazni zbog toga što je lagalo. Dijete bi trebalo proživjeti posljedicu za to što je lagalo, dakle putem iskustva. Jedna laž možda neće biti štetna, no njezine posljedice mogu biti dugotrajne. Najveća posljedica i sitnih laži je ta da se u tu osobu neće više imati povjerenja i uvijek će postojati određena doza sumnje. Toj osobi se onda ne može vjerovati ni u slučaju kada govori istinu. Drugi slučaj je taj da se tu osobu može kriviti i onda kada ona zapravo nije kriva, samo zato jer je jednom lagala. Uz ovaj primjer može se shvatiti da je Rousseau od velike vrijednosti da se dijete odgoji u istinski moralnu osobu, dobru osobu, dobroga srca. Smatra kako bi odrasli za svoje dijete trebali osmisliti okruženje u kojem će ono samostalno stjecati iskustvo i dolaziti do zaključaka o posljedicama koje su ih zadesile.

Isto tako poznato je da Rousseau nije poticao djecu na učenje samo iz knjige, već je stavio naglasak na znanje stečeno kroz samostalno istraživanje, razmišljanje i djelovanje. On je pisao kako je znanje stečeno djelovanjem trajnije od onoga koje se provodi samo usmenim putem. Izuzetno duga predavanja kako Rousseau piše, smanjila bi djetetovu zainteresiranost za učenje novih stvari. Ono što bi doprinijelo upravo dječjoj zainteresiranosti je sljedeća metoda koja se odnosi na učenje kroz igru.

Prema Rousseau (1990), učenje i igra je idealan spoj za rano sazrijevanje djeteta. Dijete istražuje i uči kroz igru i stoga i treba djecu poticati na nju. Motivacija je bitna kako bi dijete bilo što više zainteresirano i radoznalo i moglo samim time više toga saznati, proučiti, naučiti, istražiti. Rousseau piše, kako djeca uz pravilnu slobodnu igru mogu poboljšati njihov fizički i kognitivni razvoj. Djeca ne shvaćaju razliku između igre i posla. To znači da oni kroz igru stječu korisne vještine i znanja bez da se osjećaju opterećeno. Ta igra upravo slijedi interese djece. Rousseau se zalagao da se poštuju interesi svakog djeteta pojedinačno.

Prema Lujčić (2020), Rousseau tvrdi kako se djetetov odgoj, a tu se podrazumijeva učenje kroz igru mora provoditi vani u prirodi, u prirodnome okruženju. Kada je dijete u interakciji i doticaju s okolišem može se reći da ima osiguran preduvjet kvalitetnog odgoja za održivi razvoj. Iako je Rousseau živio u 18. stoljeću, njegovi čvrsti stavovi o zaštiti prirode, djeluju puno modernije, kao da je riječ o nekom današnjem suvremeniku. On je smatrao da bi se djecu trebalo maknuti od škola i pustiti ih da provode vrijeme istražujući i otkrivajući razne procese u prirodi. Danas djeca gotovo nemaju dodir s prirodom, a to je veliki problem znajući da im sama priroda pruža široki raspon dobrobiti za njihov pravilan rast i razvoj.

Prema Rousseau (1990)., prirodan odgoj može biti pravilan ukoliko se i uvažavaju interesi i potrebe djece. Dakle, nikako se ne smije slijediti već unaprijed zadani kurikulum. Tu nam daje do znanja kolika je važnost individualizacije. Rousseau stavlja naglasak na učenje u kojoj bi nastava bila koncipirana na način da dijete bude aktivni sudionik. Aktivni sudionik za njega predstavlja osobu koja stječe vještine, znanja, umijeća i teži ka moralnome rastu. Njegovo mišljenje je kako aktivnosti koje su ponuđene djeci trebaju imati svoju svrhu i osigurati djeci kontinuirani napredak. Od veće je važnosti poticati volju i želju za određenim sadržajima, a ne im nametati informacije koje neće biti od značaja. Rousseau piše, kako za individualno učenje je vrlo važna motivacija koja pokreće cijeli proces istraživanja i razvoja djece.

Motivacija neće biti moguća ukoliko se djetetu ne pruži sloboda. U Rousseauovoj filozofiji odgoja sloboda se smatra najvećim dobrom koje se može pružiti djetetu. Ono što se protivi slobodnom odgoju je autoritet. Autoritet se odnosi na zapovijedi koje odgajatelj izriče isključivo zbog njegove moći. Rousseau govori kako se u takvoj situaciji mogu dogoditi dvije mogućnosti. Dijete može interpretirati autoritet kao situaciju u kojoj će se pobuniti ili kojoj će se podrediti. Ukoliko se dijete bude uzastopno podređivalo autoritetu ono će se i kasnije podređivati prema tuđi volji, a ako se pobuni, doći će do konflikta. Kako ne bi došlo do ovakvih situacija Rousseau predlaže da se djetetu ništa ne zapovijeda. U ovoj situaciji se ne podrazumijeva da djeca mogu raditi što žele, već da odgojitelj treba pripremiti pedagoške situacije u kojima djeca neće poželjeti ništa osim onog što je dobro za njihov razvoj. Djetetov razvoj nije poželjno ni ubrzavati ni usporavati, već je potrebno slijediti njegovu prirodu.

Prema Rousseau, cilj prirodne pedagogije je da dijete stvori pravilan sud slobodan od predrasuda, da kritički i samostalno promišlja te da njeguje ljubav prema istini. Dakle bit je postići da dijete postane autonomno i istinski misaono biće. Nakon usmjeravanja djeteta na obrazovanje intelekta, bitno se osvrnuti i na senzibilitet. To se odnosi na usavršavanje razuma pomoću osjetila. Rousseau tvrdi, da osim obrazovanja ka misaonome biću, važno je dijete učiniti osjećajnim bićem. Potrebno je kod djeteta potaknuti suosjećanje i ljubav prema sebi i drugima, a spriječiti negativne strasti i uspoređivanje s drugima. Rousseau tvrdi, da samo tako ćemo ga učiniti potpunim čovjekom.

4. ULOGA ODGAJATELJA

Uloga odgajatelja je izuzetno bitna za prirodan i pravilan razvoj i odgoj djeteta. Jedan primjer može biti odnos između učenika i učitelja. Rousseau je predstavio svojega učenika Emila kojega je odgajao udaljenog od društva, daleko od grada, u prirodi. Odgajateljev rad je posvećen samo djetetu. Odgajatelj bi trebao uklanjati sve prepreke prirodnom odgoju, a sve ostalo treba prepustiti prirodi. Uvažavanje i poticanje razvoja probuđenih prirodnih sposobnosti koje su se javile kod pojedinca je pri tom od iznimne važnosti.

Slijedeći uputstva koje nam "Emile ili o odgoju" pruža, a s čime se i Golubović slaže je da odgajatelji ne smiju djetetu nuditi sve na gotovo već ga treba pustiti da ono samo istražuje i dođe do rješenja i zaključka. Odgajatelji ne smiju djeci pružati gotove ideje i tražiti od njih da im vjeruju jer na taj način djeca nemaju mogućnosti razmišljati samostalno već postanu ovisni o drugima i tuđim mišljenjima. Odgajatelj treba pružiti djetetu slobodu i istraživanje kroz igru. Djeca rješavajući određene probleme i provodeći vrijeme u istraživanju, učenju kroz iskustvo stječu samopouzdanje. Dijete bi se trebalo usmjeriti na pojave u prirodi (Golubović, 2013).

Štoviše, Golubović ističe kako prilagoditi se svakoj fazi djeteta i njegovim mogućnostima je ono što je zadaća odgajatelja. Samo dijete je zaduženo da nađe odgovor i postavi pitanje ukoliko to želi. Kao što Rousseau ističe u Emilu, on traži odgoj i obrazovanje koji bi pružili prirodnom djetetu sigurnost i opstanak u iskvarenom društvu. Odgajatelj treba usmjeriti dijete da ono prije svega bude dobar čovjek. Cilj odgajatelja je da se dijete formira u osobu koja će biti moralna i dobra. Za to su nam potrebna dva načina kako bi se ostvarilo. Prvi način je taj da se u sam odgoj uključe odgajatelji, roditelji, odgojno-obrazovne ustanove, učitelji i drugi te da svi zajedno se bore za izgradnju djetetove osobnosti. Drugi pak je način da dijete samo radi na osobnoj izgradnji. Tu je dakle uključen samo odgoj i odgoj. Trebamo dijete poticati da istraži vrlinu suosjećanja. To će uraditi na način da će dijete suosjećati s osobama koje su u patnji ili određenoj tuzi. Bitna je empatija jer djeca kroz nju pronadaju osobne moralne vrijednosti i razvijaju ljubav prema samome sebi što je jako važno.

Cilj je da dijete postane što bolja osoba i da radi i trudi se na vlastitoj izgradnji kao osobe. Odgajatelj treba biti upućen i profesionalno osposobljen kako bi mogao djeci ponuditi pravilan odgoj i obrazovanje. Cilj samog odgoja je zapravo da dijete ostvari određene ciljeve, prisustvuje u životu okoline i društva te postane autonomni građanin. Rousseau ističe da je najbitnije da se dijete zaštiti od svega što će spriječiti prirodni odgoj te da se treba fokusirati na očuvanje prirode, pojedinca, slobodu, spontanost, poticanje na stvaranje, istraživanje, otkrivanje i učenje iz iskustva, a to znači putem primjera. Također bitna je motivacija koja pokreće cijeli razvoj i odgoj te da se karakter izgradi putem vrlina (Golubović, 2013).

4.1. Prostorno okruženje

Prema Vukić (2012), Rousseau je imao stav kako dobar odgajatelj treba djetetu osigurati i oblikovati poticajni okoliš i primjeren njegovim mogućnostima, razvoju i sposobnostima. Od ideja koje je iznosio Rousseau kako je važan prirodni razvoj djece i njegovih potencijala koji su urođeni polazi pedagogija i Marije Montessori. Vukić tako uočava da je Montessori, isto ono što Rousseau zagovara: kako je bitan taj odnos između djeteta i okoline u kojoj ono boravi. Za prirodni spoznajni, tjelesni i socijalni razvoj potrebno je imati okruženje koje će sve to poticati da se razvija u pravome smjeru.

Rousseau smatra da bi materijali trebali imati svoju svrhu kako bi mogli pomoći djetetu u pravilnom razvoju i zadovoljavanju dječjih interesa i potreba. Sloboda odabira materijala i aktivnosti je vrlo bitna no tu se ne svrstava samovolja jer djetetu se ne smije dopuštati da radi sve što želi, već se mu mora pružiti mogućnost samostalnog odabira aktivnosti koje će mu pomoći da ono postane neovisno i samostalno. Isto tako Rousseau se zalaže za razvoj djeteta kroz istraživanje okoline. U svakodnevnim situacijama susreće nove pojave i stvari koje zapravo može povezati sa nekim prijašnjim iskustvom. Za dijete je bitno da ono može aktivno učiti i razvijati se u vanjskom i unutarnjem okruženju koje je prilagođeno za njega i u kojem će učiti na temelju iskustva i istraživanja. Kada je okruženje opremljeno bogato i poticajno, ono ima snažan utjecaj na individualni način učenja sve djece. Ima utjecaj na percepciju i kognitivne procese te doprinosi stvaranju jedinstvenog identiteta svakog pojedinog djeteta. (Vukić, 2012).

5. ZAKLJUČAK

Ovaj završni rad predstavlja pregled života i djela Jean-Jacques Rousseaua, kao i njegove ideje prirodnog odgoja. Osim odgoja, on je ostavio značajan trag i na područjima filozofije, politike, pa čak i književnosti 18. stoljeća. Djela koja je objavio, poput „Rasprava o porijeklu i osnovama nejednakosti među ljudima“, "Društveni ugovor", "Emil ili o odgoju" ili "Ispovijesti" nisu bila samo značajni tekstovi za razdoblje prosvjetiteljstva, nego su ona i danas iznimno utjecajna. Tako već spominjani "Emile ili o odgoju", u kojem Rousseau iznosi svoje pedagoške stavove o pravilnom odgoju jednog djeteta, se pokazalo kao iznimno utjecajno djelo na progresivne pedagoške škole koje u središte odgojnog procesa stavljaju upravo dijete. Kroz njegovo razmatranje može se zaključiti kako društvo i nedovoljno shvaćanje djeteta kao pojedinca mogu uzrokovati ogromne posljedice na prirodan i pravilan razvoj djeteta, te na njegovu budućnost kao odrasle osobe.

Djeca se često zatvaraju u prostore koji nisu poticajni i nameće im se znanje koje je njima neshvatljivo, čime postaju nezadovoljni. Kako bi se to izbjeglo, trebali bismo ih potaknuti i usmjeravati da ona uče u poticajnom okruženju u prirodi gdje im treba pružiti priliku da uče upravo iz vlastitog iskustva i vlastitih pogrešaka. Trebali bi istraživati toliko dugo dok ne dođu do rješenja, odgajatelji bi ih samo trebali poticati i usmjeravati, te odgovarati na njihova pitanja i brinuti se za njihovu dobrobit i sigurnost.

Rousseau je istaknuo pet bitnih razvojnih faza djeteta, a to su: rano djetinjstvo, djetinjstvo, dječjaštvo, adolescencija, mladost. Svaki stupanj je bitan za djetetov razvoj i svaki nosi nove izazove i shvaćanja. Dobrota i suosjećajnost je ono što treba uvoditi i razvijati u odgoju i obrazovanju djece. Bitno je da odgoj prati prirodan razvoj djeteta. Odgojiteljeva zadaća je da osigura i osmisli poticajno i primjereno okruženje, okolinu u kojoj će se dijete moći prirodno razvijati. Djecu se ne smije pritiskivati i tjerati da rade određene stvari jer će upravo to negativno utjecati na njih.

Djetetova prava i sloboda su ono što bi se moralo poštivati u odgojno obrazovnome procesu. Djeca se podcjenjuju i zapravo se ne shvaća koliko stvari bi oni mogli sami napraviti i na taj način pridonositi svojoj neovisnosti i samostalnosti. U tom smislu, uloga odgajatelja je presudna. Odgajatelj bi se trebao čim više posvetiti svakome djetetu individualno. Od njega ovisi u kakvom će okruženju dijete boraviti, koje poticaje će mu pružiti i koliko kvalitetan prostor će mu osigurati za cjelokupni razvoj. Smatram kako bi i danas trebalo više pozornosti dati prirodnom odgoju. To je odgoj pomoću kojega dijete uči iz vlastitog iskustva u njemu ugodnom i poticajnom okruženju, a upravo to se smatra da je najbitnije kako bi daljnji tijek odgoja mogao teći u pravome smjeru. Kurikulum bi se trebao bazirati upravo na djetetovim interesima.

Slažem se sa Rousseauom da za zdrav i dobar odgoj djeteta treba pratiti prirodni razvoj i prema tome se prilagoditi i postupati. Svako dijete je individua za sebe te ima jedinstvene psihičke, mentalne i motoričke osobine i sposobnosti. Nikako ih ne smijemo sve "stavljati u isti koš", nametati im iste principe, načine učenja, hobije ili im govoriti što moraju raditi kada odrastu. Nametanjem ćemo postići da dijete bude nesretno i nezadovoljno. Djeci je potrebno učenje na vlastitim iskustvima, na stvarnim primjerima, u prirodi, jer dijete na taj način doista nauči preživjeti i živjeti, te biti neovisno o drugome.

6. LITERATURA

1. Brčić, M. 2014. Konceptija pravednosti u filozofiji Jean-Jacquesa Rousseaua. *Filozofska istraživanja*, 34(01-02), 23-36.
2. Golubović, A. 2013. Aktualnost Rousseauovih promišljanja filozofije odgoja s posebnim osvrtom na moralni odgoj. *Acta ladertina*, 10(1).
3. Lujčić, M. 2020. Odgoj za okoliš, odgoj u okolišu ili prirodni odgoj. *Acta ladertina*, 17(1), 0-0.
4. Rousseau J.J., 1990. Emil ili O vaspitanju, Beograd: Estetika.
5. Rousseau. J.J., 1978. *Rasprava o porijeklu i osnovama nejednakosti među ljudima. Društveni ugovor*, Zagreb: Školska knjiga.
6. Vukić, V. V. 2012. Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi. *Magistra ladertina*, 7(1.).

7. SAŽETAK

Rad se bavi pitanjem ideje prirodnog odgoja. Kad se rodimo trebamo se obrazovati da bismo preživjeli. Upravo iz tog razloga je odgoj najbitniji čin potreban djeci kako bi stekla određene vrijednosti i vještine. Odgoj je proces usvajanja i usavršavanja društvenih i moralnih vrijednosti. Društvenih iz razloga što je čovjek biće koje se razvija upravo u društvu putem odnosa sa drugim osobama, a moralnih jer mu omogućuju razlikovanje dobra od zla. Djetetu je prilikom odgoja neophodno dopustiti da ima ljudsku slobodu koju mu je pružila priroda, jer samo na taj način ćemo mu omogućiti da u budućnosti bude samostalan. Ovakav način odgoja se naziva prirodnim, a upravo je Jean-Jacques Rousseau začetnik koji svoja razmišljanja izlaže u djelu „Emile ili o odgoju“. Sloboda i jednakost su ključne stavke za prirodan odgoj, a nepoželjna su pravila civiliziranog društva i ograničenja. Postoji nekolicina negativnih utjecaja koji mogu naštetiti zdravom razumu pojedinca te je stoga bitno znati postupati suprotno tim utjecajima i pravilno djelovati. Najvažniju ulogu ovdje imaju upravo obrazovni odgojitelji i roditelji.

KLJUČNE RIJEČI: odgoj, sloboda, Jean-Jacques Rousseau, „Emile ili o odgoju“ , prirodni odgoj, odgojitelji

8. SUMMARY

The paper examines the idea of natural education. When we are born we need to be educated in order to survive. For this reason, the education is the most important act through that children need in order to acquire certain values and skills. Education is a process of adopting and perfecting social and moral values. Social, because man is a being that develops precisely in society through relationships with other people, and moral because they enable him to distinguish between good from evil. When raising a child, it is necessary to allow him to have the human freedom that nature gave him, because only in this way will we enable him to be independent in the future. This way of education called natural, and it is Jean-Jacques Rousseau who is the originator, as he presents this thoughts on the subject in the work "Emile, or On education. Freedom and equality are key items for natural education, and civilized society's rules and restrictions are undesirable. There are several negative influences that can harm an individual's common sense and it is therefore crucial to know how to behave contrary to these influences and act properly. The most important role here is played by educators and parents.

KEY WORDS: education, freedom, Jean-Jacques Rousseau, „Emile, Or On Education“, natural education, educators